

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

Кафедра цивільного та господарського права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

к.ю.н., доц. О.С. Яра

« _____ » _____ 2020 р

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри

цивільного та господарського права

Протокол № 12 від «16» червня 2020 р.

завідувач кафедри

О. Ю. Піддубний

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС»

Для студентів Міжкафедральної навчальної лабораторії на базі
ВСП «Рівненський коледж НУБІП України»

Рівень вищої освіти (ОС)	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	08 «Право»
Спеціальність	081 «Право»
Форма навчання	заочна (дистанційна)
Термін навчання	3 роки (180 кредитів)
На основі	Початкового (короткого циклу) вищої освіти
Ступінь вищої освіти	«Бакалавр»
Кваліфікація	Бакалавр права
Розробник:	Двірська Оксана Василівна, асистент кафедри цивільного та господарського права

КИЇВ – 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни «Цивільний процес»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)	
Галузь знань	08 – «Право»	
Спеціальність	081 – «Право»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Нормативна	
Загальна кількість годин	90	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки		2
Семестр		4
Лекційні заняття		4
Практичні, семінарські заняття		2
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота		78
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу - вивчення студентами основних теоретичних питань цивільного процесуального права, як самостійної галузі права та оволодіння практичними навиками в даній галузі. Курс підготовлено з урахуванням теоретичних положень матеріального та процесуального права, вимог чинного законодавства в обсязі, необхідному для повного та ґрунтовного опанування студентами основних положень цивільного процесу.

Завдання курсу є оперування знаннями, уміннями і поняттями в практичній діяльності для забезпечення прав та інтересів суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: предмет, метод, функції та принципи цивільного процесуального права; зміст та систему цивільних процесуальних відносин; види підсудності цивільних справ; порядок функціонування автоматизованої системи документообігу суду; права та обов'язки учасників цивільного процесу; види представництва; характерні ознаки інших учасників цивільного процесу; види, порядок збирання, подання та забезпечення доказів; види цивільних

процесуальних строків, порядок їх обчислення, перебігу, зупинення, поновлення та продовження, наслідки пропущення цивільних процесуальних строків; види судових витрат, порядок розподілу витрат між сторонами; порядок здійснення судових викликів та повідомлень, реквізити судової повістки; види та підстави застосування заходів процесуального примусу; поняття та ознаки позовного провадження, елементи позову та види позовів; поняття, умови, підстави, процесуальний порядок та наслідки відкриття провадження у цивільній справі; мету, завдання та порядок підготовки справи до судового розгляду; порядок, етапи та особливості проведення судового засідання, процесуальні перешкоди та шляхи їх усунення; вимоги, яким повинно відповідати судове рішення; особливості і порядок заочного розгляду справи, наказного та окремого провадження; порядок апеляційного оскарження рішень та ухвал суду першої інстанції, які не набрали законної сили; порядок касаційного оскарження рішень і ухвал судів першої та апеляційної інстанцій, які набрали законної сили; поняття та підстави перегляду рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами; порядок звернення судового рішення до виконання; порядок та особливості визначення підсудності, відкриття провадження у цивільних справах за участю іноземних осіб.

вміти: характеризувати проблеми реформування цивільного судочинства; розрізняти функції судової влади в системі державної влади та форми їх здійснення; порівнювати правовий статус суду та осіб, які беруть участь у справі; визначати підсудність справ; описувати порядок вступу у цивільний процес представників та інших осіб, яким надано законом право захисту прав інших осіб у цивільному процесі; класифікувати докази та визначати належність доказів; класифікувати та обчислювати цивільні процесуальні строки; визначати ціну позову; складати ухвали суду про застосування заходів процесуального примусу; складати позовні заяви, заперечення проти позову та зустрічний позов; складати ухвали суду про відкриття провадження у цивільній справі, про відмову у відкриття провадження, про призначення справи до судового розгляду, інші ухвали суду в стадії судового розгляду цивільних справ, а також рішення та ухвали за результатами судового розгляду цивільних справ; орієнтуватися в системі справ окремого провадження; складати апеляційні та касаційні скарги, судові доручення про надання правової допомоги компетентними органами інших країн.

Набуття компетентностей:

Загальні компетентності(ЗК): здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність працювати в команді.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК): знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права; здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти у сфері корпоративних правовідносин; здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції; здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності нотаріуса; здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації; здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування; здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для скороченого терміну заочної форми навчання

Змістовний модуль 1. Загальні положення цивільного процесу.

Тема 1. Цивільне судочинство в Україні : загальна характеристика.

Суд як суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин
Сторони та треті особи у цивільному процесі
Представництво у цивільному процесі
Інші учасники цивільного процесу

Тема 2. Докази і доказування у цивільному процесі.

Предмет доказування.
Факти, які не підлягають доказуванню.
Судові докази, їх класифікація.
Належність доказів і допустимість засобів доказування.
Збирання та подання доказів.
Забезпечення доказів.
Оцінка доказів судом.

Тема 3. Цивільні процесуальні строки та судові витрати.

Поняття і види процесуальних строків, їх значення.
Обчислення, перебіг та закінчення процесуальних строків.
Пропущення процесуальних строків та наслідки.
Зупинення, поновлення та продовження процесуальних строків.
Поняття та види судових витрат.
Судовий збір, порядок його сплати.

Тема 4. Судові виклики та повідомлення, заходи процесуального примусу.

Поняття судових викликів і повідомлень, їх види.
Способи та порядок вручення судових повісток та повідомлень.
Поняття, види та підстави застосування заходів процесуального примусу.
Порядок застосування окремих заходів процесуального примусу.

Змістовний модуль 2. Проведення в цивільному судочинстві.

Тема 5. Позовне провадження.

Поняття та значення позовного провадження.
Характерні ознаки позовного провадження.
Поняття позову і його елементи.
Види позовів та їх класифікація.
Відкриття провадження у цивільній справі та підготовка справи до судового розгляду.
Судовий розгляд цивільних справ та судові рішення.
Заочний розгляд цивільної справи.

Тема 6. Наказне та окреме провадження.

Поняття наказного провадження та його характерні ознаки.
Порядок подачі заяви про видачу судового наказу.
Розгляд справи у порядку наказного провадження.
Судовий наказ, його зміст, законна сила.
Загальна характеристика окремого провадження, його особливості.

Система справ окремого провадження.
 Суб'єкти окремого провадження, їх права та обов'язки.
 Особливості розгляду окремих категорій справ окремого провадження.

Тема 7. Апеляційний та касаційний розгляд справ в цивільному судочинстві.

Загальна характеристика розгляду справ в апеляційних судах.

Розгляд справ в судах касаційної інстанції.

Провадження у зв'язку з винятковими та нововиявленими обставинами.

Процесуальні питання виконання судових рішень та відновлення втраченого судового провадження.

Провадження у цивільних справах з іноземним елементом у судах України.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		Л	п	лаб	інд	с.р.		Л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Загальні положення цивільного процесу.													
Цивільне судочинство в Україні : загальна характеристика								1	1				11
Докази і доказування у цивільному процесі													11
Цивільні процесуальні строки та судові витрати													11
Судові виклики та повідомлення, заходи процесуального примусу													11
Змістовий модуль 2. Провадження в цивільному судочинстві.													
Позовне провадження								1	1				11
Наказне та окреме провадження								1					11
Апеляційний та касаційний розгляд справ в цивільному судочинстві								1					12
Усього годин	90							4	2				78

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
	Модуль 1. Загальні положення цивільного процесу.	
	Цивільне судочинство в Україні : загальна характеристика	1
	Модуль 2. Провадження в цивільному судочинстві.	
	Позовне провадження	1

5. Теми самостійних робіт під керівництвом НПП

№	Назва теми	Кількість
---	------------	-----------

з/п		Годин
	Модуль 1. Загальні положення цивільного процесу.	
1	Цивільне судочинство в Україні : загальна характеристика	11
2	Докази і доказування у цивільному процесі	11
3	Цивільні процесуальні строки та судові витрати	11
4	Судові виклики та повідомлення, заходи процесуального примусу	11
	Модуль 2. Проведення в цивільному судочинстві.	
5	Позовне провадження	11
6	Наказне та окреме провадження	11
7	Апеляційний та касаційний розгляд справ в цивільному судочинстві	12

6. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС - «Бакалавр» Спеціальність – 081 «Право»	Кафедра Цивільного та господарського права 2020 -2021 навч. рік	ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 1 з дисципліни Цивільний процес	Затверджую Завідувач кафедри _____ (підпис) 01.12. 2020р.
Тестові завдання різних типів (максимальна оцінка 10 балів за кожну відповідь)			
1. Тести: (максимальна оцінка 1 бал за кожну відповідь)			

1. Цивільна процесуальна правоздатність це:

1	здатність мати цивільні процесуальні права та обов'язки;
2	здатність особисто набувати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді
3	здатність особисто мати і здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді
4	здатність особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки

2. Позивачем і відповідачем можуть бути:

1	тільки юридичні особи
2	тільки фізичні особи
3	тільки держава
4	фізичні і юридичні особи, а також держава

3. Сторони в цивільному процесі мають:

1	індивідуальні процесуальні права і обов'язки
2	рівні процесуальні права і обов'язки
3	конституційні процесуальні права і обов'язки
4	гласні процесуальні права і обов'язки

4. Цивільну процесуальну дієздатність мають:

1	лише фізичні особи віком до чотирнадцяти років
2	лише юридичні особи
3	лише фізичні особи
4	юридичні особи, повнолітні фізичні особи, не повнолітні фізичні особи віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, а також особи, цивільна дієздатність яких обмежена

5. Яке процесуальне становище займає особа, що не заявляє самостійних вимог, та вступає у процес, що вже виник на стороні позивача або відповідача:

1	процесуальний співучасник
2	третя особа, яка не заявляє самостійні вимоги
3	представник позивача
4	представник відповідача

6. Яке процесуальне становище займає особа, що заявляє самостійні вимоги, та вступає у процес, що вже виник:

1	третя особа, яка заявляє самостійні вимоги
2	позивач
3	представник відповідача
4	представник позивача

7. Стороною в цивільному процесі є:

1	суддя
2	позивач
3	судовий пристав-виконавець
4	свідок

8. Правом зміни, відмови від позову володіє:

1	свідок
2	Позивач
3	Перекладач
4	Відповідач

9. Процесуальне правонаступництво - це:

1	заміна в процесі особи, яка є стороною або третьою особою, іншою особою у зв'язку з вибуттям з процесу і однієї зі сторін
2	обов'язкова участь у справі всіх суб'єктів спірного правовідносини в якості позивачів або відповідачів
3	участь у справі кількох відповідачів
4	участь у справі кількох позивачів

10. Процесуальне співучасть - це:

1	заміна в процесі особи, яка є стороною або третьою особою, іншою особою у зв'язку з вибуттям з процесу однієї зі сторін
2	вступ особи у вже існуючі між позивачем і відповідачем процес для захисту самостійних прав на предмет спору
3	участь особи на стороні позивача або відповідача у зв'язку з тим, що рішення у справі може вплинути на його права або обов'язки по відношенню до однієї зі сторін
4	участь в одній справі декількох позивачів або відповідачів

7. Методи навчання

При підготовці студентів використовуються такі методи навчання: організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності; стимулювання і мотивації навчальної діяльності; контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальною діяльністю.

8. Форми контролю

Поточний контроль, модульний контроль, семестровий контроль у формі: – заліку.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл.1 «Положення про екзамени та заліки у НУБІП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. №1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	Екзамени	Заліки
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для вивчення рейтингу студента із засвоєння дисципліни $R_{дис}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента з навчальної роботи $R_{нр}$ (до 70 балів): $R_{дис} = R_{нр} + R_{ат}$.

10. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій з дисципліни «Цивільний процес» та презентації.

11. Рекомендована література

Основна

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua> на 01.03.2020.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua> на 01.03.2020.
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-41, № 42. – Ст. 492. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua на 01.03.2020.
4. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua> на 01.03.2020.
5. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua> на 01.03.2020.
6. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18–22. – Ст. 144. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua> на 01.03.2020.
7. Житловий кодекс Української РСР: Закон України від 30.06.1983 р. // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів № 17032 / 2000. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua на 01.03.2020.
8. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua на 01.03.2020.

9. Закон України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 № 1697-VII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua на 01.03.2020.
10. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 № 5076-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua на 01.03.2020.
11. Закон України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua на 01.03.2020.
12. Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 № 1403-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua на 01.03.2020.
13. Закон України "Про міжнародне приватне право" від 23.06.2005 № 2709-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua на 01.03.2020.
14. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 № 3773-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua на 01.03.2020.
15. Закон України «Про судову експертизу» від 25 лютого 1994 №4038-XII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua на 01.03.2020.
16. Закон України «Про доступ до судових рішень» від 22 грудня 2005 № 3262-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua на 01.03.2020.
17. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 № 2709-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua на 01.03.2020.
18. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 №1701-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua на 01.03.2020.
19. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. №3477- IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua на 01.03.2020.
20. Закон України «Про судовий збір» від 8 липня 2011 №3674-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua на 01.03.2020.
21. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 № 2229-19. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua на 01.03.2020.

Додаткова:

1. . Безлюдько І.О., Бичкова С.С., Бобрик В.І. та ін. Цивільне процесуальне право України: Навч. посібник /За заг. ред. С.С. Бичкової.– К.: Атіка,2006.–384 с.
2. Білоусов Ю.В. Виконавче провадження: Навч. посібник. – К.: Прецедент, 2005. – 192 с.
3. Бичкова С.С. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження: монографія / С.С. Бичкова. – К.: Атіка, 2011. – 420 с.
4. Бойко М.Д., Хазін М.А. Процесуальні документи у сфері цивільно-правових відносин (зразки документів, коментарі, роз'яснення). – К.: Атіка, 2008. – 616 с.
5. Буркацький Л.К. Складання процесуальних документів та захист прав та інтересів громадян: Коментарі, позовні заяви, заяви, скарги. Навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 288 с.
6. Васильєв С.В. Гражданский процесс: Учебное пособие. – Х.: Одиссей, 2006. – 512 с.
7. Виконавче провадження. Законодавство. Судова практика. // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – № 3. – 2008. – 384 с.
8. Виконавче провадження: законодавство, судова практика. / Департамент державної виконавчої служби; упоряд. В.С. Ковальський; за заг. ред. Г.В. Стадніка. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 336 с.
9. Виконання судових рішень: Навч. посіб. / М.Й. Штефан, М.П. Омельченко, С.М. Штефан. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 320 с.
10. Гражданский процесс Украины / Под ред. Ю.С. Червоного. – К.: Истина, 2006. – 400 с.

11. Гражданское процессуальное уложение Германии – М. : Волтерс Клувер, 2006. – 472с. – (Серия «Германские и европейские законы»; Кн. 3).
12. Житнигор Б.С., Павлов В.В., Дробот Е.А. Международный коммерческий арбитраж: Проблемы глобальной унификации правил отправления правосудия и легализации его вердиктов. – М., 2009. – 592 с. – (Серия научно-публицистического издания Академии соврем. искусства).
13. Жуковський О.Г. Закон України «Про виконавче провадження»: Науково-практичний коментар. – Х.: Одіссей, 2011. – 280 с.
14. Зразки цивільно-правових документів: Науково-практичний посібник / За ред. В.О. Кузнецова. – К.: Істина, 2006. – 712 с.
15. Кравчук В.М., Угриновська О.І. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України – К.: Істина, 2006. – 944 с.
16. Окреме провадження: монографія / за ред. В.В. Комарова.– Х.: Право, 2011. – 312 с.
17. Позовне провадження: монографія / за ред. В.В. Комарова.– Х.: Право, 2011. – 552 с.
18. Фурса С.Я., Щербак С.В., Євтушенко О.І. Цивільний процес України: Проблеми і перспективи: Науково-практичний посібник. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2006. - 448 с. – (Серія «Процесуальні науки»).
19. Цивільний процес: Навч. посіб. / А.В. Андрушко, Ю.В. Білоусов, Р.О. Стефанчук, О.І. Угриновська та ін. – За ред. Ю.В. Білоусова. – К.: Прецедент, 2006. – 293 с.
20. Цивільний процес України: Підручник / За ред. Ю.С. Червоного. – К.: Істина, 2007. – 392 с.
21. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / С.С. Бичкова, Ю.В. Білоусов, В.І. Бірюков та ін.; За заг. ред. С.С. Бичкової. – К.: Атіка, 2008. – 840 с.
22. Цивільне судочинство. Судова практика // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. - № 7. – 2008. – 336 с.
23. Чорноченко С.І. Цивільний процес України: Навч. посібник. – К., 2004. – 308 с.
24. Штефан М.Й. Цивільний процес. Підручник для юрид. спеціальностей вищих закладів освіти. Вид. 2-ге, перероблене і доповнене. – К.: Ін Юре, 2001. – 694 с.
25. Штефан О.О. Цивільне процесуальне право України: Навч. посіб. / О.О. Штефан. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 360 с.

12. Інтернет ресурси

1. www.kmu.gov.ua – Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
2. www.rada.gov.ua – Офіційний сайт Верховної Ради України.
<http://www.mfu.gov.ua/>
3. www.minjust.gov.ua – Офіційний сайт Міністерства юстиції України.
4. www.kmu.gov.ua – Офіційний урядовий портал органів виконавчої влади України
5. www.lawyersunion.org.ua (сайт Співки юристів України)
6. www.nbuv.gov.ua/ – Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського.
7. <http://catalogue.nplu.org/> – Національна парламентська бібліотека України, каталог книжкових та спеціальних видань (з 1995 року)
8. www.pravoznavec.com.ua – Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".
9. www.gurt.org.ua (сайт Ресурсного центру розвитку громадських організацій "Гурт").
10. www.internetrights.org.ua (портал правозахисних організацій, які діють в Інтернет).
11. www.ngo.org.ua (віртуальний ресурсний центр організацій громадського сектора).
12. www.upp.org.ua (український правозахисний портал).